

บทที่ 11

แล้ววาระสุดท้ายก็มาถึง

วัตถุประสงค์

เมื่อจบบทนี้แล้ว คุณจะสามารถทำสิ่งต่อไปนี้

- อธิบายเหตุการณ์สำคัญซึ่งมาก่อนหน้าที่จะถึงวาระสุดท้ายของโลก และจุดสำคัญที่สุดของแผนการของพระเจ้า
- ให้ข้ออ้างอิงจากพระคัมภีร์ซึ่งอธิบายถึงวาระสุดท้ายของโลก
- สรุปเหตุการณ์ต่างๆ ที่นำไปสู่วาระสุดท้ายของโลกและจุดสำคัญที่สุดของแผนการของพระเจ้าสำหรับชาติทั้งหลาย

ข้อพระคัมภีร์สำคัญ

“ข่าวประเสริฐเรื่องแผ่นดินของพระเจ้าจะได้ประกาศไปทั่วโลกให้เป็นคำพยานแก่บรรดาประชาชาติ แล้วที่สุดปลายจะมาถึง” มัทธิว 24.14

คำนำ

บทแรกของหลักสูตรนี้ได้อธิบายถึงการเริ่มต้นของโลก จากจุดนั้นคุณสามารถติดตามแผนการของพระเจ้า ซึ่งพัฒนาคลี่คลายมาตลอดประวัติศาสตร์จากเวลาของพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่จนถึงยุคคริสตจักรและจนถึงเวลาในปัจจุบัน

แต่พระคัมภีร์สอนอะไรเกี่ยวกับอนาคตของโลก? พระเยซูตรัสถึง “วาระสุดท้าย” ของโลก นี้หมายความว่าอะไร?

ในบทนี้ตอบคำถามเกี่ยวกับวาระสุดท้ายของโลก และจุดสำคัญของแผนการของพระเจ้าสำหรับมนุษย์

เหตุการณ์สำคัญ

พระเยซูทรงสัญญาแก่สาวกของพระองค์ว่า

“...เพราะเราจะไปจัดเตรียมที่ไว้สำหรับท่านทั้งหลาย

เมื่อเราไปจัดเตรียมที่ไว้สำหรับท่านแล้ว เราจะกลับมาอีก รับท่านไปอยู่กับเรา เพื่อว่าเราอยู่ที่ไหน ท่านทั้งหลายจะได้อยู่ที่นั่นด้วย” ยอห์น 14:2-3

พระเยซูตรัสว่า พระองค์จะเสด็จกลับมายังโลกเพื่อคนทั้งหลายที่เป็นผู้เชื่อที่บังเกิดใหม่ พระองค์จะทรงนำเขาไปยังสถานที่พิเศษที่พระองค์ทรงจัดเตรียมไว้เพื่อเขา สิ่งนี้จะเกิดขึ้นเมื่อไร? ไม่มีใครรู้เวลาที่แน่นอนจากพระเจ้า

“แต่วันนั้น โมงนั้น ไม่มีใครรู้ถึงบรรดาทูตสวรรค์หรือพระบุตรก็ไม่รู้ รู้แต่พระบิดาองค์เดียว” มัทธิว 24:36

เราไม่รู้เวลาที่แน่นอน แต่พระเยซูตรัสถึงเหตุการณ์สำคัญซึ่งอาจทำให้สาวกของพระองค์รู้ว่าเวลานั้นเข้ามาใกล้แล้ว

“ข่าวประเสริฐเรื่องแผ่นดินของพระเจ้าจะได้ประกาศไปทั่วโลก ให้เป็นคำพยานแก่บรรดาประชาชาติ แล้วที่สุดปลายจะมาถึง” มัทธิว 24:14

เหตุการณ์ที่จะมาก่อนวาระสุดท้ายของโลก และจุดสำคัญที่สุดของแผนการของพระเจ้าคือการเผยแพร่งานประเสริฐของราชอาณาจักรพระเจ้าแก่มนุษย์ทุกคน เรามีความรับผิดชอบอย่างยิ่งในการทำแผนการของพระเจ้าให้สำเร็จ

วาระสุดท้าย

ในหลักสูตรนี้ คุณได้เรียนรู้ถึงภาระของคริสตจักรและความรับผิดชอบส่วนตัว ในฐานะที่เป็นสมาชิกของคริสตจักรที่จะทำให้การทำทายนี้อาจสำเร็จลง คุณได้เรียนรู้ด้วยถึงข้อความที่คุณจะแบ่งปันแก่พวกเขา นั่นคือ “ข่าวประเสริฐแห่งราชอาณาจักร”

แต่ว่า “วาระสุดท้าย” ซึ่งพระเยซูตรัสนั้นคืออะไร?

“วาระสุดท้าย” คือ จุดสำคัญที่สุดของโลกและของเวลาตามที่เรารู้ เป็นช่วงสุดท้ายของแผนการของพระเจ้าสำหรับชนชาติทั้งหลาย

บันทึกแห่งการพยากรณ์

พระเจ้าไม่ได้เปิดเผยรายละเอียดทุกอย่างเกี่ยวกับว่า โลกจะสิ้นสุดลงอย่างไร? แต่พระองค์ทรงประทานโครงร่างของเหตุการณ์สำคัญๆ แก่เราโดยทางคำพยากรณ์ คำว่า “การพยากรณ์” หมายถึง การพูดก่อน ล่วงหน้า

คำพยากรณ์ในพระคัมภีร์ประกอบด้วย “การพูดก่อนล่วงหน้า” 3 ชนิดด้วยกันคือ

1. ข้อความแห่งการตลใจจากพระเจ้า
2. คำทำนายเหตุการณ์ในอนาคต ในแผนการนิรันดร์ของพระเจ้า
3. การแปลความหมายสำหรับมนุษย์ให้รู้ว่าพระเจ้ากระทำการสิ่งใด

(บทที่ 20 ของวิชา “วิธีการศึกษาพระคัมภีร์อย่างสร้างสรรค์” ให้แนวทางอย่างละเอียดในการศึกษาคำพยากรณ์ในพระคัมภีร์)

เราพบคำพยากรณ์สำคัญสำหรับอนาคตของโลกได้ในหนังสือดาเนียลและวิวรณ์ ข้อความเฉพาะเช่น มัทธิว 24 และ 1 เธสะโลนิกา 4.13-18 ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

สิ่งที่ทรงเปิดเผย

ต่อไปนี้เป็นสรุปสั้นๆ ถึงว่าพระเจ้าทรงเปิดเผยอะไรในพระวจนะของพระองค์เกี่ยวกับวาระสุดท้ายของโลก

การเทศนาถึงข่าวประเสริฐของราชอาณาจักร

สิ่งนี้จะต้องสำเร็จก่อนที่วาระสุดท้ายจะมาถึง (มัทธิว 24.14)

การรับขึ้นไป

ภายหลังจากที่ข่าวประเสริฐแห่งราชอาณาจักรถูกประกาศออกไปแก่คนทั้งหลาย พระเยซูจะเสด็จกลับมาเพื่อผู้เชื่อ

1 เธสะโลนิกา 4.13-18 ให้รายละเอียดมากที่สุดเกี่ยวกับการเสด็จกลับมา ซึ่งเรียกว่า “การรับขึ้นไป” จากข้อความนี้เราเรียนรู้ว่า

- * พระเยซูเองจะเสด็จกลับมา (ข้อ 16)
- * จะมีการฟื้นจากความตายจากหลุมศพของผู้ที่เป็นผู้เชื่อเมื่อเขาตาย (ข้อ 16)
- * จะมีการรับขึ้นไป ซึ่งหมายถึง “กริยาของการนำบุคคลจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง” ผู้เชื่อที่มีชีวิตจะถูกนำจากโลกไปพบกับพระเยซูในฟ้าอากาศ (ข้อ 17)
- * จะมีการกลับมาพบกันระหว่างผู้เชื่อที่ได้ตายไปก่อนหน้ากับผู้เชื่อที่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่พระเยซูเสด็จกลับ และพบกับพระเยซูคริสต์ด้วย (ข้อ 17)

บางคนเชื่อว่า การรับขึ้นไปจะเกิดขึ้นก่อนกลียุคและผู้เชื่อจะไม่ต้องประสบกับเวลาที่ทุกข์ยากบนโลกนี้ บางคนเชื่อว่าการรับขึ้นไปจะเกิดขึ้นระหว่างกลางของระยะเวลานี้ แต่ยังมีบางคนเชื่อว่าการรับขึ้นไปจะเกิดขึ้นที่ปลายกลียุค

ความเชื่อธรรมดาที่สุดคือ การรับขึ้นไปของผู้เชื่อจะเกิดขึ้นก่อนที่กลียุคจะเกิดขึ้น

ทัศนะที่แตกต่างกันเรื่องเวลาของการรับขึ้นไปเกิดจากการตีความพระคัมภีร์ต่างกัน แท้จริงแล้วไม่มีใครรู้เวลาที่แน่นอนของเหตุการณ์นี้ นอกจากพระเจ้าพระบิดา (มัทธิว 24.36)

สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการที่จะรู้ว่าคุณเป็นผู้เชื่อที่แท้จริงและพร้อมที่จะไปกับพระเยซูเมื่อมีการรับขึ้นไปบนฟ้าสวรรค์

กลียุค

บางคนจะไม่ดีใจที่เห็นพระเยซูเสด็จกลับมา

“ดูเถิด พระองค์จะเสด็จกลับมาพร้อมกับหมู่เมฆและหทัยดาทุกดวง และคนเหล่านั้นที่ได้แทงพระองค์จะเห็นพระองค์ และมนุษย์ทุกชาติทั่วโลกจะร้องไห้เพราะพระองค์ จะเป็นไปอย่างนั้น อาเมน” วิวรณ์ 1.7

เหตุผลของความเศร้าโศกของเขาก็คือ เขาไม่ได้ต้อนรับพระเยซู เขาปฏิเสธพระองค์และดำเนินชีวิตด้วยวิธีที่บาปของเขาเอง ขณะนี้เขาเผชิญกับเวลาของความทุกข์ยากที่ยิ่งใหญ่บนโลกนี้

พระคัมภีร์บอกถึงเวลาที่ทุกข์ยากนี้ ซึ่งเรียกว่า “กลียุค” ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เชื่อถูกรับขึ้นไปอยู่กับพระเยซู

- * กลียุคจะกินเวลา 42 เดือน หรือ 1,260 วัน (ดาเนียล 9.24-27)
- * จะเป็นเวลาที่ทุกข์ยากมาก มีเวลาที่ลำบากมากหลายครั้งในโลกนี้

แต่มี 3 สิ่งซึ่งทำให้กลียุคแตกต่างจากเวลาทุกข์ยากอื่นๆ คือ

ประการแรก จะมีความทุกข์ยากทั่วโลกและไม่ใช่มุ่งเฉพาะท้องถิ่นเท่านั้น (วิวรณ์ 3.10)

ประการที่สอง คนจะรู้ได้ว่าวาระสุดท้ายของโลกใกล้เข้ามาแล้ว (วิวรณ์ 6.16)

ประการที่สาม ความทุกข์ยากที่รุนแรงจะมากขึ้นกว่าที่เคยประสบมา (มัทธิว 24.4-14)

มีลำดับของการพิพากษาของพระเจ้าบนโลกนี้ในช่วงของกลียุค ซึ่งได้อธิบายไว้ในวิวรณ์ บทที่ 6, 8, 9 และ 16 และมัทธิว 24.4-14 การพิพากษาจะเกิดแก่มนุษย์ชายและหญิงทุกคนผู้ได้ปฏิเสธพระเยซูคริสต์

ยุคพันปี

พระคัมภีร์กล่าวถึงระยะเวลา 1000 ปี ภายหลังจากกลียุค เป็นช่วงเวลาที่พระเยซูจะปกครองโลกด้วยความชอบธรรม (เศคาริยาห์ 14.9, ดาเนียล 7.14) เมืองเยรูซาเล็มจะเป็นศูนย์กลางของการปกครอง (อิสยาห์ 2.3)

ช่วงเวลานี้จะสิ้นสุดลงเมื่อซาตานก่อการกบฏต่อผู้พระเจ้าเป็นครั้งสุดท้าย (วิวรณ์ 20.7-9) พระเจ้าจะทรงส่งไฟจากสวรรค์ลงมาและทำให้การต่อต้านทุกอย่างจบลง ซาตานจะถูกโยนลงในบึงไฟตลอดไป (วิวรณ์ 20.10)

การพิพากษา

ผู้ไม่เชื่อซึ่งตายไปจะฟื้นขึ้นมาจากความตายเพื่อเผชิญกับการพิพากษา และโดยเหตุที่เขาไม่ได้สำนึกผิดจากบาปและยอมรับพระเยซูเป็นพระผู้ช่วยให้รอด เขาจะถูกตัดสินลงโทษเป็นนिरันตรีในนรก (วิวรณ์ 20.12-15)

ผู้เชื่อที่แท้จริงซึ่งสำนึกผิดจากบาปและยอมรับพระเยซูเป็นพระผู้ช่วยให้รอดจะใช้เวลาชั่วนิรันตรีในสวรรค์ต่อหน้าพระพักตร์ของพระเจ้า (วิวรณ์ 21)

โลกถูกทำลายหมดสิ้น

พระคัมภีร์กล่าวถึงโลกซึ่งถูกทำลายด้วยความร้อนที่รุนแรง

“แต่ว่าวันขององค์พระผู้เป็นเจ้านั้นจะมาถึงเหมือนหย่อมเมฆอย่างขมอยบ
ย่องมา และในวันนั้นท้องฟ้าจะล่องเสียดด้วยเสียงที่ดังกึกก้อง และโลกธาตุ
จะสลายไปด้วยไฟและแผ่นดินโลกกับสิ่งสารพัดที่มีอยู่ในโลกนั้นจะต้องไหม้
เสียสิ้น” 2 เปโตร 3.10

เวลาซึ่งในขณะนี้เราวัดได้ก็จะมีอีกต่อไป เราจะเข้าสู่นิรันตรกาลที่ซึ่งไม่มีการเริ่มต้นและไม่มีการสิ้นสุด

“ฝ่ายทูตสวรรค์องค์ที่ห้าพายืนอยู่ทั้งบนทะเลและบนบกนั้นได้ชูมือ
ขวาชี้สู่อท้องฟ้า

และสาบานโดยอ้างพระนามของพระองค์ผู้ทรงดำรงอยู่เป็นนิรันดร์ ผู้ได้
ทรงสร้างฟ้าสวรรค์และสรรพสิ่งซึ่งมีอยู่ในสวรรค์นั้น ทรงสร้างแผ่นดินโลก
และสรรพสิ่งซึ่งมีอยู่ในแผ่นดินโลกนั้น และทรงสร้างทะเลกับสรรพสิ่งซึ่งมีอยู่
ในทะเลนั้นว่าจะไม่มีการเห็นซ้ำอีกต่อไปแล้ว” วิวรณ์ 10.5-6

จุดประสงค์ของพระเจ้าสำเร็จลง

คุณจำได้ไหมถึงจุดประสงค์เฉพาะเจาะจงของพระเจ้าซึ่งคุณได้ศึกษาก่อนหน้านี้

“พระเจ้าได้ทรงโปรดให้เราได้รับความล้ำลึกในพระทัยของพระองค์ตาม
เจตนารมณ์ของพระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงดำริไว้ในพระคริสต์

ประสงค์ว่าเมื่อเวลาครบกำหนดบริบูรณ์แล้ว พระองค์ทรงรวบรวมทุก
สิ่ง ทั้งที่อยู่ในสวรรค์และในแผ่นดินโลกไว้ในพระคริสต์” เอเฟซัส 1.9-10

ในที่สุด แผนการพิเศษของพระเจ้าจะสำเร็จลง

“และทูตสวรรค์องค์ที่เจ็ดก็เป่าแตรขึ้นและมีเสียงหลาย ๆ เสียงกล่าว
ขึ้นดัง ๆ ในสวรรค์ว่า “ราชอาณาจักรแห่งพิภพนี้ได้กลับเป็นราชอาณาจักร
ขององค์พระผู้เป็นเจ้าของเรา และเป็นของพระคริสต์ของพระองค์ และพระ
องค์จะทรงครอบครองตลอดไปเป็นนิรันดร์” วิวรณ์ 11.15

“และข้าพเจ้าได้ยินเสียงสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ทั้งในสวรรค์ ในแผ่นดินโลก ได้แผ่นดิน ใหม่หาสมุทร บรรดาที่อยู่ในที่เหล่านั้นร้องว่า “ขอให้คำสดุดีและเกียรติ และพระสิริ และฤทธิ์เดช จงมีแด่พระองค์ผู้ทรงประทับบนพระที่นั่ง และแด่พระเมษโปดกตลอดไปเป็นนิตย์” **วิวรณ์ 5.13**

ต่อหน้าพระที่นั่ง

พระเจ้าจะทรงสร้างฟ้าสวรรค์ใหม่และแผ่นดินโลกใหม่ มีคำอธิบายเรื่องนี้ไว้ในวิวรณ์บทที่ 21 และ 22

ผู้เชื่อทุกๆ ชาติจะถูกรวบรวมไว้ด้วยกันกับพระเจ้าเที่ยงแท้แต่พระองค์เดียว

“ต่อจากนั้นมา ข้าพเจ้าก็มองดู และดูเถิด คนมากมายเหลือคณามา จากทุกเผ่าพันธุ์ ทุกชาติทุกภาษา คนเหล่านั้นสวมเสื้อสีขาว ถือบาตรายืนอยู่ ต่อพระพักตร์พระเมษโปดก

คนเหล่านั้นร้องเสียงดังว่า “ความรอดขึ้นอยู่กับพระเจ้าของเราผู้ประทับบนพระที่นั่งและขึ้นอยู่กับพระเมษโปดก

และทูตสวรรค์ทั้งปวงที่ยืนรอบพระที่นั่ง รอบผู้อาวุโสและรอบสัตว์ทั้งสี่ นั้น ก็มลงกราบหน้าพระที่นั่งและนมัสการพระเจ้า

และกล่าวว่า “อาเมน ความสรรเสริญ พระสิริ ปัญญา คำโมทนา พระเกียรติ อำนาจและฤทธิ์เดช จงมีแด่พระเจ้าของเราตลอดไปเป็นนิตย์ อาเมน” **วิวรณ์ 7.9-12**

ชายและหญิงของทุกๆ ชาติ ทุกเผ่าและทุกภาษา ทุกกลุ่มชนจะรวมกันอยู่ต่อหน้าพระบัลลังก์ แต่ขณะที่เรามองเห็นล่วงหน้าถึงฉากอันยิ่งใหญ่ของการพิชิตนิตินิรันดร์ในสวรรค์ ก็อย่าให้เราล้มการ ทำทนายว่า คนเหล่านั้นที่ทำได้ดังนี้นั้น

“...ผู้ที่ร้องออกพระนามขององค์พระผู้เป็นเจ้าจะรอด” **โรม 10.13**

แต่....

“แต่ผู้ที่ยังไม่เชื่อในพระองค์จะทูลขอต่อพระองค์อย่างไรได้ และผู้ที่ยังไม่ได้ยินถึงพระองค์จะเชื่อในพระองค์อย่างไรได้ และเมื่อไม่มีผู้ใดประกาศให้ เขาฟัง เขาจะได้ยินถึงพระองค์อย่างไรได้

และถ้าไม่มีใครใช้เขาไป เขาจะไปประกาศอย่างไรได้ ตามที่มีคำเขียนไว้ในพระคัมภีร์ **เท้าของคนเหล่านั้นที่นำข่าวดีมาข้างงามจริง ๆ หนอ” โรม 10.14-15**

คุณได้ศึกษาถึงการมองโลกตามทัศนะของพระคัมภีร์แล้ว คุณได้เห็นโลกจากสายพระเนตรของพระเจ้าแล้ว

ที่นี่.... การตอบสนองส่วนตัวของคุณที่มีต่อการท้าทายที่ยิ่งใหญ่นี้คืออะไร?

ชื่อ _____

บททดสอบตนเอง บทที่ 11

1. จงเขียนข้อพระคัมภีร์สำคัญของบทนี้จากความทรงจำ

---

2. อะไรคือเหตุการณ์สำคัญซึ่งต้องเกิดขึ้นก่อนที่โลกจะสิ้นสุดลง?

---

3. หนังสือในพระคัมภีร์ 2 เล่มไหน ที่ให้ข้อมูลมากที่สุดเกี่ยวกับการสิ้นสุดของโลกและจุดสำคัญที่สุดของแผนการของพระเจ้าเพื่อชนชาติต่างๆ ?

_____ และ _____

4. ข้อมูลที่ละเอียดที่สุดให้เกี่ยวกับ “การรับขึ้นไป” อยู่ที่ตรงไหน? (หนังสือใด และข้อความใด)

---

5. ข้อมูลที่มากที่สุดที่ให้ไว้เกี่ยวกับฟ้าสวรรค์ใหม่และแผ่นดินโลกใหม่ให้ไว้ที่ไหน?

---

6. ข้อพระคัมภีร์อธิบายว่าฟ้าสวรรค์และแผ่นดินโลกจะถูกทำลาย?

---

7. จงสรุปเหตุการณ์ที่นำไปสู่การสิ้นสุดของโลกและจุดสำคัญที่สุดของแผนการของพระเจ้าสำหรับชนชาติต่างๆ

คำตอบบททดสอบ บทที่ 11

1. “ข่าวประเสริฐเรื่องแผ่นดินของพระเจ้าจะได้ประกาศไปทั่วโลกให้เป็นคำพยานแก่บรรดาประชาชาติ แล้วที่สูญปลายจะมาถึง” มัทธิว 24.14
2. การเทศนาเรื่องข่าวประเสริฐของราชอาณาจักรแก่ทุกคนในโลกนี้
3. หนังสือวิวรณ์ และ ดาเนียล
4. 1 เรสะโลนิกา 4.13-18
5. วิวรณ์ บทที่ 21 และ 22
6. “แต่ว่าวันขององค์พระผู้เป็นเจ้านั้นจะมาถึงเหมือนอย่างขโมยแอบย่องมา และในวันนั้นท้องฟ้าจะสว่างเสียไปด้วยเสียงที่ดังกึกก้อง และโลกธาตุมจะสลายไปด้วยไฟ และแผ่นดินโลกกับสิ่งสารพัดที่มีอยู่ในโลกนั้นจะต้องไหม้เสียสิ้น” 2 เปโตร 3.10
7. จงเปรียบเทียบคำสรุปของคุณกับคำอธิบายหน้า 125-127

เพื่อศึกษาต่อไป

1. จงศึกษามากขึ้นไปว่า พระเจ้าทรงเปิดเผยอะไรเกี่ยวกับการสิ้นสุดของโลก
จงศึกษาหนังสือดาเนียลและวิวรณ์
จงศึกษามัทธิว บทที่ 24
จงศึกษา 1 เธสะโลนิกา 4.13-18 และ 2 เปโตร 3.10
2. หนังสือวิวรณ์กล่าวถึงการสิ้นสุดของโลกและจุดสำคัญที่สุดของแผนการของพระเจ้าสำหรับ
ชนชาติต่างๆ
ในบทเรียนที่แล้วมาคุณได้ศึกษาถึง “โลกที่อยู่ในพระวณะ” ตลอดพระคัมภีร์ทั้งเล่มยกเว้นใน
หนังสือวิวรณ์
หนังสือวิวรณ์มีข้ออ้างอิงสุดท้ายเกี่ยวกับหัวข้อนี้ ข้อพระคัมภีร์ต่อไปนี้เป็นข้ออ้างอิงสุดท้ายที่
เฉพาะเจาะจงในพระคัมภีร์ที่มีต่อชนชาติต่างๆ ของโลก

- * พระเยซูทรงเป็นกษัตริย์ของกษัตริย์ในโลกนี้ 1.5
- * การเสด็จกลับมาของพระเยซูมายังโลกนี้ 1.7
- * พระสัญญาที่มีต่อผู้เชื่อของชนชาติทั้งหลาย 2.26, 3.10
- * การเทศนาและการเก็บเกี่ยวครั้งสุดท้ายที่มีต่อชนชาติทั้งหลายในโลก 14:6-7, 15-19
- * การสิ้นสุดของโลก 10:5-6; 11:15; 13:8; 17:8
- * คำอธิบายถึงฟ้าสวรรค์ใหม่และแผ่นดินโลกใหม่ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินนั้น 5:9-10,13; 7:9-11; 15:4; บทที่ 21 และ 22 (ข้ออ้างอิงโดยเฉพาะถึงชาติต่างๆ ในบทที่ 21:24,26; 22:2)